

MATERIAŁY

Karolina Micek-Cybulska¹
ORCID: 0000-0003-1252-6379

Nieletni jako sprawcy czynów karalnych stanowiących znamiona wykroczeń a stosowanie przez Policję środków oddziaływania wychowawczego wobec nieletnich z perspektywy zmian legislacyjnych i danych statystycznych

Streszczenie: Celem artykułu jest analiza popełnionych przez nieletnich czynów karalnych stanowiących znamiona wykroczenia w latach 2019–2025. Na podstawie danych statystycznych Komendy Głównej Policji dokonano oceny dynamiki przestępczości nieletnich oraz zestawiono je z uprawnieniem wynikającym z art. 4 ust. 5 ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, która rozszerzyła uprawnienia Policji do bezpośredniego stosowania środków oddziaływania wychowawczego wobec nieletnich, z pominięciem sądu rodzinnego.

Słowa kluczowe: Policja, nieletni, czyn karalny, wykroczenie, środki oddziaływania wychowawczego

Abstract: The aim of the article is to analyze punishable acts committed by minors that constitute misdemeanors in the years 2019–2025. Based on statistical data from the National Police Headquarters, the dynamics of juvenile delinquency were assessed and compared with the authority arising from Article 4(5) of the Act on the Support and Rehabilitation of Minors, which expanded the powers of the Police to directly apply educational measures to minors, bypassing the family court.

Keywords: Police, juvenile, punishable act, misdemeanor, educational measures

Wstęp

Przestępczość nieletnich jest niezwykle ważnym zagadnieniem, gdyż dotyczy młodych, jeszcze nieukształtowanych jednostek. Od właściwie dobranych metod wychowawczych do indywidualnych potrzeb jednostki, a jeśli tego wymaga sytuacja, działań naprawczych, resocjalizacyjnych, zależy skuteczność procesu oddziaływań². Przestępczość, zwłaszcza nieletnich, analizowana jest w różnych aspektach i ujęciach, zarówno w mikro-, mezo-, jak i makroskali. Szerokie zainteresowanie tym zjawiskiem wynika z tego, że dotyczy ono każdego człowieka — ma wymiar zarówno jednostkowy, jak i społeczny; obejmuje nie tylko sprawcę przestępstwa, ale i jego rodzinę, podmioty działające na rzecz minimalizowania (zapobiegania i zwalczania) przestępczości, a nade wszystko każdego z nas, potencjalnie zagrożonego konsekwencjami czynu karalnego³. Diagnostyka

Źródło: <stock.adobe.com>

zjawiska przestępczości wśród nieletnich jest bardzo ważna ze względów praktycznych oraz prognostycznych — śledzenie i analiza jego różnych aspektów (zmiennych) jest niezbędnym warunkiem podejmowania odpowiednich a zarazem skutecznych — adekwatnych do danego miejsca i czasu — działań zaradczych ograniczających jego rozmiary i zakres a zarazem minimalizujących jego szkodliwość⁴.

Obowiązujący zakres regulacji prawnych

W Polsce, po wieloletniej pracy nad nowymi zasadami postępowania z nieletnimi 1 września 2022 r. weszła w życie ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich⁵. Poprzednia ustawa regulująca postępowanie w sprawach nieletnich⁶ była wielokrotnie nowelizowana i uznawana już za przestarzałą, nieadekwatną do realiów sytuacji młodzieży w XXI w.⁷ Nowa ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich w wielu miejscach powiela

⁴ Tamże, s. 146.

⁵ Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (tekst jedn. Dz.U. z 2026 r., poz. 163), dalej jako: ustawa o nieletnich lub u.w.r.n.

⁶ Ustawa z dnia z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 969).

⁷ I. Mudrecka, *Ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich z perspektywy współczesnych trendów w postępowaniu z nieletnimi*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2024, nr 1, vol. 43, s. 179.

¹ Karolina Micek-Cybulska, podinsp. dr, adiunkt w Zakładzie Prewencji i Ruchu Drogowego Instytutu Służby Prewencyjnej Wydziału Bezpieczeństwa i Nauk Prawnych Akademii Policji w Szczecinie. Obszar zainteresowań naukowych: bezpieczeństwo wewnętrzne.

Adres do korespondencji: <k.micek@apol.edu.pl>.

² I. Klonowska, M. Walancik, *Nieletni-młodzi przestępcy czy zagubione dzieci? Sytuacja prawna w Polsce w świetle obowiązujących unormowań*, „Journal of Modern Science” 2024, t. 4, nr 58, s. 67.

³ M. Noszczyk-Bernasiewicz, *Demoralizacja i czyny karalne wśród nieletnich—dynamika i rozmiary*, „Resocjalizacja Polska” 2016, vol. 11, nr 1, s. 146.

unormowania ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, jednakże występują zmiany, które można nazwać zmianami zasadniczymi. Wymienić tu należy wprowadzenie dolnej granicy odpowiedzialności nieletnich, obniżenie wieku odpowiedzialności karnej nieletnich za najbardziej poważne przestępstwa, możliwość wydłużenia czasu wykonywania środka poprawczego w określonych sytuacjach, powstanie okręgowych ośrodków wychowawczych, wyposażenie dyrektorów szkół i organów prowadzących postępowanie wyjaśniające w kompetencje stosowania środków oddziaływania wychowawczego⁸. Wszystko to opatrzone wstępem odnoszącym się do roli rodziny, wartości chrześcijańskich i etycznych. Z pewnością ustawodawcy przyświecał cel dostosowania nowej ustawy do otaczającej rzeczywistości i wyzwań, jakie stawia współczesność⁹.

W aktualnie obowiązującym w Polsce stanie prawnym postępowania wobec nieletnich, zarówno w sprawach o demoralizację, jak też w sprawach o czyny karalne realizowane są w oparciu o Ustawę z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich¹⁰. Ustawa ta dokonała zróżnicowania w zakresie pojęcia nieletniego. W zależności od przedziału wieku i rodzaju podejmowanych czynności wyodrębniła trzy kategorie nieletnich. Są to w zakresie¹¹:

- 1) postępowania w sprawach o demoralizację — osoby, które ukończyły 10 lat i nie są pełnoletnie;
- 2) postępowania w sprawach o czyny karalne — osoby, które dopuściły się takiego czynu po ukończeniu 13 lat, ale przed ukończeniem 17 lat;
- 3) wykonywania środków wychowawczych, środka leczniczego lub środka poprawczego — osoby, względem których środki te zostały orzeczone, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez te osoby 21 lat, chyba że niniejsza ustawa stanowi inaczej¹².

Zatem ustawodawca z jednej strony określił dolną granicę wieku odpowiedzialności, z drugiej zaś stworzył możliwość wydłużenia pobytu w placówce. Wskazano też, że dotyczyć to będzie tych osób, w stosunku do których resocjalizacja okazała się nieskuteczna¹³.

Ponadto pozostawiono pojęcie czynu karnego, stanowiącego czyn zabroniony, którego nieletni dopuścił się po ukończeniu lat 13, a przed ukończeniem 17 lat. Rozszerzeniu uległ jednak katalog wykroczeń, które objęto definicją czynu karnego. Obecnie czynem karnym jest czyn zabroniony przez ustawę jako:

- a) przestępstwo lub przestępstwo skarbowe albo
- b) wykroczenie lub wykroczenie skarbowe¹⁴.

W poprzednim stanie prawnym¹⁵ ustawodawca uznawał za czyny karalne tylko niektóre wykroczenia tj. określone

w art. 50a, art. 51, art. 69, art. 74, art. 76, art. 85, art. 87, art. 119, art. 122, art. 124, art. 133 lub art. 143 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. Kodeksu wykroczeń¹⁶.

Nie budziło do tej pory wątpliwości, że ustawodawca uznawał za czyny karalne tylko niektóre wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu, przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia, przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji, przeciwko mieniu, przeciwko interesom konsumentów oraz przeciwko urządzeniom użytku publicznego. Nie jest wiadome, dlaczego ówczesny ustawodawca zdecydował się na tak selektywnie wymienione typy wykroczeń spenalizowane w 12 przepisach Kodeksu wykroczeń, z pominięciem innych, będących wykroczeniami nawet tego samego rodzaju i o takim samym ciężarze gatunkowym. Poza katalogiem znalazł się szereg wykroczeń, które mogą budzić niepokój, co do prawidłowego rozwoju społecznego nieletniego (np. art. 66 k.w. — wywoływanie fałszywego alarmu, blokowanie numeru alarmowego; art. 141 k.w. — umieszczanie w miejscu publicznym nieprzystwoitych ogłoszeń, napisów, rysunków; art. 144 k.w. — niszczenie roślinności)¹⁷.

„Trafnie krytyce poddawano przypadkowość zawężenia juretycznej podstawy wszczęcia postępowania w sprawie nieletniego, bez w gruncie rzeczy jasnego i spójnego kryterium doboru poszczególnych zachowań wyczerpujących znamiona wykroczeń do definiowania ich jako czyny karalne (T. Bojarski [w:] T. Bojarski, E. Kruk, E. Skrzetowicz, *Postępowanie w sprawach nieletnich. Komentarz*, Warszawa 2016). Nie można bowiem znaleźć przekonujących argumentów przemawiających za pominięciem w katalogu czynów karnych, wyczerpujących znamiona wykroczenia, wielu zachowań, które są w przypadku nieletnich nagminne, a które z niezrozumiałych względów znalazły się poza katalogiem czynów karnych”¹⁸.

Również doktryna krytycznie oceniała przyjęte w art. 1 § 2 pkt 2 lit. b u.p.n.¹⁹ rozwiązanie w tym zakresie „wyłączenie możliwości prowadzenia postępowania z powodu popełnienia przez nieletniego wykroczenia skarbowego lub wykroczenia powszechnego niewymienionego w ustawie w oparciu o podstawę, jaką jest obecnie popełnienie dość wąsko rozumianego czynu karnego, nie znajduje żadnego merytorycznego uzasadnienia (...). Rozwiązanie to zafałszowuje rzeczywiste powody ingerencji w proces wychowania nieletniego i sprawia, że sprawca czynu o randze wykroczenia jest traktowany nie jako naruszytel obowiązującego prawa, ale jako osoba zdemoralizowana, choć zdemoralizowany wcale być nie musi (V. Konarska-Wrzošek, *Postępowanie z nieletnimi w Polsce — ocena obowiązujących rozwiązań materialnoprawnych i kierunki ewentualnych zmian*, Proba 2013, nr I, s. 88–89)”²⁰.

Należy nadto pamiętać, że wykroczenia są stypizowane w wielu przepisach pozakodeksowych, często stanowiących reakcję ustawodawcy na nasilenie negatywnych zachowań w danym czasie (np. w ustawie z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych²¹, w Ustawie z dnia 29 lipca

⁸ Tamże.

⁹ I. Klonowska, M. Walancik, *Nieletni...*, wyd. cyt., s. 69.

¹⁰ Ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich.

¹¹ Tamże, art. 1.

¹² V. Konarska-Wrzošek [w:] P. Górecki, P. Kobes, V. Konarska-Wrzošek (red.), *Wspieranie i resocjalizacja nieletnich. Komentarz*, Warszawa 2023. Istnieje możliwość wskazania granicy wiekowej do 24 roku życia w przypadku, gdy sąd orzekł środek wychowawczy, który miał postać zobowiązania do określonego postępowania, bądź też nadzór kuratora sądowego osoby nieletniej, zwalnianej z zakładu poprawczego już po ukończeniu przez nią górnej granicy wiekowej 21 lat.

¹³ I. Klonowska, M. Walancik, *Nieletni...*, wyd. cyt., s. 62.

¹⁴ Ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, art. 1 ust. 2 pkt. 2.

¹⁵ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 969), dalej jako: ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich lub u.p.n.

¹⁶ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (tekst jedn. Dz.U. z 2025 r., poz. 734), dalej jako: k.w.

¹⁷ Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, *Rządowy projekt ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich*, druk sejmowy nr 2183, s. 6.

¹⁸ Tamże, s. 6–7.

¹⁹ Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich.

²⁰ Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, *Rządowy...*, wyd. cyt.

²¹ Dz.U. z 2019 r., poz. 2171 ze zm.

2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii²², w Ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi²³, w Ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt²⁴). W takiej sytuacji nieletni, który przykładowo wniósł alkohol na mecz piłkarski lub w jego trakcie zakrywał twarz kominiarką albo nieletni, który uprawiał konopie włókniste, nie może zostać pociągnięty do odpowiedzialności, ponieważ Policja nie może wobec niego stosować żadnych środków oddziaływania wychowawczego, natomiast sąd rodzinny będzie musiał ocenić jego zachowanie pod kątem ewentualnej demoralizacji, która jest procesem rozciągniętym w czasie²⁵.

Objęcie pojęciem czynu karalnego nie tylko przestępstw powszechnych i przestępstw skarbowych, lecz także wszystkich wykroczeń skarbowych oraz wszystkich wykroczeń powszechnych (a nie jak w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich tylko 12 typów wykroczeń wyraźnie określonych) należy uznać za posunięcie w pełni uzasadnione. Od lat wskazywano, że podstawę do ingerencji w proces wychowania nieletniego powinny stanowić wszystkie typy czynów zabronionych pod groźbą kary przewidziane w naszym porządku prawnym, gdyż fakt naruszenia niemal każdej normy prawnokarnej może stanowić sygnał nieprawidłowo przebiegającego procesu socjalizacji takiego młodego sprawcy i budzić niepokój o jego przyszłość. Wiąże się to nie tylko z czynami zabronionymi kwalifikowanymi jako wykroczenia powszechne, ale także z faktem popełnienia wykroczeń skarbowych, które często różnią się od przestępstw skarbowych tylko wartością uszczuplonej lub narażonej na uszczuplenie należności publicznoprawnej albo wartością przedmiotu czynu, a nie jego pozostałymi ustawowymi znamionami, które przesądziły o tym, że dany typ zachowania uznany został za naganny. Przed zmianą zakresu przedmiotowego pojęcia czynu karalnego dokonaną w ustawie o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich dopuszczenie się wykroczenia powszechnego innego niż wymienione w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a u.p.n. albo wykroczenia skarbowego mogło stanowić powód do wszczęcia postępowania na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, z powodu popełnienia czynu zabronionego stanowiącego jeden z przejawów demoralizacji (por. art. 2 w zw. z art. 4 u.p.n.). To wprowadzało w błąd (zafałszowywało) rzeczywisty powód wszczęcia postępowania przez sąd rodzinny w sprawie danego nieletniego. Obecnie problem ten został bardziej prawidłowo rozwiązany²⁶.

Ze zjawiskiem przestępczości nieletnich stykamy się na co dzień. Z uwagi na możliwość popełnienia czynów karalnych przez osoby nieletnie zjawisko to poddawane jest pod rozważania w celu znalezienia nowych rozwiązań przeciwdziałających przestępczości nieletnich²⁷. W celu wzmocnienia i urealnienia wskazanych w preambule zadań, jakim ma służyć u.w.r.n. wprowadzono nowe rozwiązania, które mają wzmocnić efektywność oddziaływań podejmowanych względem nieletnich oraz wprowadzają możliwości pozasądowego reagowania na niewłaściwe ich zachowania.

Pierwszym wyjątkiem od obowiązku zawiadomienia sądu lub Policji o wykazywaniu przejawów demoralizacji lub popełnieniu czynu karalnego przez nieletniego jest (poza czynami zabronionymi wyczerpującymi znamiona przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego) możliwość podjęcia przez dyrektora szkoły, do której nieletni uczęszcza, oddziaływań wychowawczych we własnym zakresie. W przypadku, gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuścić się czynu karalnego na terenie szkoły lub w związku z realizacją obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, dyrektor tej szkoły może, za zgodą rodziców albo opiekuna nieletniego oraz nieletniego, zastosować, jeżeli jest to wystarczające, środek oddziaływania wychowawczego w postaci pouczenia, ostrzeżenia ustnego albo ostrzeżenia na piśmie, przeproszenia pokrzywdzonego, przywrócenia stanu poprzedniego lub wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły. Zastosowanie środka oddziaływania wychowawczego nie wyłącza zastosowania kary określonej w statucie szkoły²⁸. Jeśli natomiast przedstawiciel ustawy nieletniego lub nieletni nie wyrazi zgody na propozycję dyrektora szkoły — dyrektor będzie miał obowiązek zawiadomienia sądu rodzinnego o demoralizacji lub czynie karalnym — zgodnie z przepisem art. 4 ust. 1, 2 lub 3 u.w.r.n.

Drugą z możliwości, która nie obliuguje do wystąpienia do sądu rodzinnego o wszczęcie postępowania w sprawach nieletnich jest zastosowanie przez organ uprawniony do przeprowadzenia czynności wyjaśniających według przepisów ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. — Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia²⁹, jeżeli jest to wystarczające, środków oddziaływania wychowawczego względem nieletniego, który popełnił czyn karalny stanowiący wykroczenie, np. przechodził w miejscu niedozwolonym, na czerwonym świetle. Środkami oddziaływania wychowawczego są: pouczenie, zwrócenie uwagi, ostrzeżenie, przywrócenie stanu poprzedniego lub zawiadomienie rodziców albo opiekuna nieletniego lub szkoły, do której nieletni uczęszcza³⁰. Możliwość zastosowania środków oddziaływania wychowawczego dotyczy przypadków popełnienia przez osobę nieletnią czynu karalnego o statusie wykroczenia, należącego do bardzo licznej grupy wykroczeń powszechnych (zarówno kodeksowych, jak i pozakodeksowych), do których mają zastosowanie przepisy części ogólnej Kodeksu wykroczeń z 1971 r.³¹ i przepisy Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia z 2001 r.³² Możliwość ta nie dotyczy przypadków stwierdzenia popełnienia przez nieletniego czynu karalnego o statusie wykroczenia skarbowego, gdyż w przypadku wykroczeń skarbowych nie prowadzi się czynności wyjaśniających na podstawie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, lecz na podstawie przepisów Kodeksu karnego skarbowego³³. Funkcjonariusz organu, który stwierdził fakt popełnienia przez nieletniego wykroczenia powszechnego i który jest jednocześnie uprawniony do prowadzenia czynności wyjaśniających w sprawie danego wykroczenia (którym, co do zasady jest Policja,

²² Dz.U. z 2020 r., poz. 2050 ze zm.

²³ Dz.U. z 2021 r., poz. 1119 ze zm.

²⁴ Dz.U. z 2020 r., poz. 638 ze zm.

²⁵ Tamże, s. 8.

²⁶ V. Konarska-Wrzošek [w:] P. Górecki, P. Kobes, V. Konarska-Wrzošek (red.), *Wspieranie i resocjalizacja nieletnich. Komentarz*, Warszawa 2023, str. 46.

²⁷ G. Grabarczyk, *Odpowiedzialność nieletnich w polskim prawie karnym*, „Studia z Zakresu Nauk Prawnoustrojowych” 2008, t. 1, nr 1.

²⁸ Ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, art. 4 ust. 4.

²⁹ Dz.U. z 2025 r., poz. 860, dalej jako: kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia lub k.p.w.

³⁰ Ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, art. 4 ust. 5.

³¹ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2025 r., poz. 734), dalej jako: kodeks wykroczeń.

³² Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia.

³³ Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2025 r., poz. 633).

ale także inne organy — zob. art. 7 k.p.w.³⁴), uzyskał prawo do zastosowania wobec osoby nieletniej środków oddziaływania wychowawczego, które w 50% pokrywają się, co do swej nazwy i treści, ze środkami oddziaływania wychowawczego przewidzianymi w art. 41 k.w.³⁵, pomimo że nieletni sprawcy wykroczeń nie odpowiadają na zasadach przewidzianych w Kodeksie wykroczeń (por. art. 8 k.w.).³⁶ Dopuszczenie możliwości stosowania wyżej wymienionych środków oddziaływania wychowawczego w przypadku stwierdzenia popełnienia przez nieletniego czynu należącego do grupy wykroczeń powszechnych jest rozwiązaniem trafnym, gdyż pozwala na majestacie prawa zareagować natychmiast na jego łamanie przez organ stwierdzający ten fakt. Pozostawienie takiego zachowania nieletniego bez reakcji byłoby niewychowawcze, a zgłaszanie każdego drobnego czynu karalnego sądowi rodzinnemu — niecelowe³⁷.

Na tle postanowień art. 4 ust. 5 u.w.r.n. wyłania się jednak pewien dość istotny problem dotyczący kręgu nieletnich, do których omawiana możliwość zastosowania środków oddziaływania wychowawczego może być wykorzystywana. Chodzi w szczególności o grupę nieletnich, którzy ukończyli lat 10, a nie ukończyli lat 13 w chwili popełnienia czynu o znamionach wykroczenia. Przepis art. 4 ust. 5 u.w.r.n. stanowi bowiem o dopuszczeniu się czynu karalnego o znamionach wykroczenia, a w przypadku tej młodszej grupy wiekowej nieletnich nie mówi się o czynie karalnym, ale o czynie zabronionym, który jest jednym z możliwych przejawów demoralizacji. Czy należy zatem uznać, że możliwość stosowania środków oddziaływania wychowawczego przez organ stwierdzający naruszenie normy wykroczeniowej przez młodszych wiekiem nieletnich jest niedopuszczalna? Wydaje się, że w tym wypadku należy zrezygnować z wyników wykładni literalnej (gramatycznej) i posłużyć się wykładnią teleologiczną (celowościową). Sprzeczne z ideą wychowywania młodego pokolenia w duchu poszanowania prawa i wezwaniem każdego, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w tym w szczególności dopuszczenie się czynu zabronionego, do przeciwdziałania temu (por. art. 4 ust. 1 u.w.r.n.) byłoby wyłączenie grupy młodszych nieletnich spod możliwości zastosowania wobec nich środków oddziaływania wychowawczego przez organ, który taki fakt stwierdzi (i to na ogół naocznie). Należy więc przyjąć, że możliwość zastosowania środków oddziaływania wychowawczego, o jakiej mowa w art. 4 ust. 5 u.w.r.n., ma zastosowanie do nieletnich ze wszystkich grup wiekowych³⁸.

Reasumując, możliwość zastosowania środków wychowawczych przez dyrektora szkoły czy inne organy jest szczególnie cenna, zważywszy że postępowanie przed sądem rodzinnym trwa dłuższy czas i od konfliktu z prawem do wydania orzeczenia sądowego upływa znaczny okres, co może niekorzystanie wpływać na postawę nieletniego. Szybka reakcja tych organów może być skuteczniejsza niż odroczone w czasie reakcja sądu³⁹.

Opisana powyżej sytuacja problemowa skłania do postawienia następujących pytań:

- Czy przyjęte rozwiązania okażą się skuteczniejsze w przeciwdziałaniu przestępczości nieletnich od dotychczasowych?
- Czy rozszerzenie katalogu czynów zabronionych wyczerpujących znamiona wykroczenia o wszystkie wykroczenia i wykroczenia skarbowe wpłynęło na dynamikę przestępczości nieletnich w zakresie wykroczeń?
- Czy nowe uregulowania prawne są stosowane przez policjantów i czy przełożą się na mniejszą liczbę dokonywanych czynów karalnych (wykroczeń)?

Analizą objęto okres obowiązywania u.w.r.n. tj. od 1 września 2022 r. do dnia 31 grudnia 2025 r. i porównano go do dwóch lat wstecz tj. okres od 2019 r. do 2022 r.

W niniejszym artykule przeprowadzono opis i interpretację wyników badań przeprowadzonych na podstawie danych otrzymanych z Komendy Głównej Policji. Dane, którymi w tym zakresie dysponuje Policja, zgromadzone są wyłącznie po uzyskaniu informacji o zakończeniu przez sąd rodzinny postępowania w sprawach nieletnich. W tym miejscu przypomnieć należy, że na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2013 r. w sprawie programu badań opinii publicznej na 2014 r., Ministerstwo Sprawiedliwości zostało długofalowo zobowiązane do gromadzenia i udostępniania danych o nieletnich i ich czynach karalnych jako organ posiadający informację na temat całości omawianego zagadnienia. Dlatego też od 2013 r. w statystykach policyjnych gromadzone są informacje wyłącznie w oparciu o postępowania przygotowawcze prowadzone przez Policję. Co za tym idzie, dane obejmujące przestępstwa stwierdzone zawierają ilość czynów karalnych, będących wycinkiem całości zagadnienia. Zatem niniejsze opracowanie odnosi się do efektów działań Policji w tym zakresie. Wyjątek stanowią dane liczbowe gromadzone przez Policję, obrazujące skalę zastosowania uprawnienia nadanego Policji na mocy art. 4 ust. 5 u.w.r.n. tj. środka oddziaływania wychowawczego wobec nieletniego sprawcy czynu karalnego wyczerpującego znamiona wykroczenia⁴⁰.

Analiza popełnionych przez nieletnich czynów karalnych wyczerpujących znamiona wykroczeń w latach 2019–2025

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich rozszerzono katalog czynów karalnych wyczerpujących znamiona wykroczenia o wszystkie wykroczenia i wykroczenia skarbowe. Niemniej jednak analizie poddane zostaną jedynie wybrane kategorie wykroczeń, które to w odczuciu społecznym stanowią istotny element naruszenia zasad współżycia społecznego. To uwarunkowanie powoduje, że podlegają one stałemu monitorowaniu⁴¹. Analiza danych obejmuje cztery kategorie wykroczeń: zakłócenie porządku publicznego, kradzież mienia, uszkodzenie mienia oraz niszczenie urządzeń użytku publicznego. Dane dotyczące wykroczeń popełnionych przez nieletnich w latach 2019–2025 zawiera tabela nr 1.

Analiza danych dotyczących wykroczeń popełnionych przez nieletnich w latach 2019–2025 wskazuje na wyraźne zróżnicowanie rozmiarów a także zmienną dynamikę w poszczególnych kategoriach.

⁴⁰ Biuro Prewencji Komendy Głównej Policji, *Informacja dotycząca ujawnionej przez Policję skali zagrożenia przestępczością nieletnich w Polsce w latach 2025 r.*, niepubl.

⁴¹ Tamże.

³⁴ Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia.

³⁵ W stosunku do sprawcy czynu można poprzestać na zastosowaniu pouczenia, zwróceniu uwagi, ostrzeżeniu lub na zastosowaniu innych środków oddziaływania wychowawczego.

³⁶ V. Konarska-Wrzosek, *Wspieranie...*, wyd. cyt., s. 61.

³⁷ Tamże, s. 62.

³⁸ Tamże, s. 61–62.

³⁹ I. Mudrecka, *Ustawa...*, wyd. cyt., s. 185.

W 2019 r. ogólna liczba wykroczeń wyniosła 5455 przypadków. W 2020 r. odnotowano istotny spadek do poziomu 3238 czynów, co stanowi najniższą wartość w całym analizowanym okresie. Spadek ten można wiązać z ograniczeniami w funkcjonowaniu przestrzeni publicznej oraz zmniejszoną aktywnością społeczną w czasie pandemii COVID-19 (zamknięcie szkół, ograniczona mobilność młodzieży, mniejsza aktywność w przestrzeni publicznej).

Od 2021 r. obserwujemy systematyczny wzrost liczby wykroczeń, szczególnie widoczny w latach 2022–2024. Może to świadczyć o powrocie aktywności społecznej młodzieży do poziomu sprzed pandemii, a także o narastających problemach wychowawczych i społecznych. Od 2021 r. obserwuje się systematyczny wzrost liczby wykroczeń, który osiągnął kulminację w 2023 r. (11 757 przypadków). Oznacza to ponad trzykrotny wzrost w porównaniu z 2020 r. W latach 2024–2025 nastąpiło stopniowe obniżenie liczby czynów (odpowiednio 9705 i 7580), jednak poziom ten nadal pozostaje wyższy niż w latach 2019–2021.

Kradzież mienia stanowi najliczniejszą kategorię wykroczeń w całym analizowanym okresie. Po znacznym spadku w 2020 r. (2817 przypadków), liczba ta wzrosła w kolejnych latach, osiągając najwyższą wartość w 2023 r. (10 715 przypadków). Oznacza to ponad trzykrotny wzrost względem 2020 r. W latach 2024–2025 widoczny jest spadek liczby kradzieży, jednak nadal utrzymuje się ona na wysokim poziomie. Zakłócenie porządku publicznego wykazuje systematyczną tendencję wzrostową od 2021 r., osiągając najwyższą wartość w 2025 r. (605 przypadków). W przypadku uszkodzenia mienia obserwuje się umiarkowany wzrost do 2024 r., a następnie spadek w 2025 r. Natomiast najbardziej dynamiczny wzrost wykroczeń popełnianych przez nieletnich odnotowano w kategorii niszczenia urządzeń użytku publicznego. W 2019 r. liczba takich zdarzeń wynosiła 13, natomiast w 2024 r. osiągnęła

251 przypadków. Oznacza to kilkunastokrotny wzrost w ciągu kilku lat. Po relatywnie niskim poziomie w latach 2019–2021 nastąpił gwałtowny wzrost w 2023 r. (216 przypadków), który utrzymywał się również w kolejnych latach.

Podsumowując, wyniki wskazują na eskalację wykroczeń po 2020 r., ze szczególnym nasileniem w latach 2022–2023, a następnie na stopniową stabilizację. W 2024 r. odnotowano najwyższe wartości w większości kategorii, co sugeruje kulminacyjny moment wzrostu wykroczeń. W 2025 r. widoczna jest częściowa stabilizacja lub spadek w niektórych obszarach, jednak poziom wykroczeń nadal pozostaje wyższy niż przed 2022 r.

Analiza zastosowanych przez Policję środków oddziaływania wychowawczego w latach 2022–2025

Środki oddziaływania wychowawczego stosowane wobec nieletnich mają na celu przede wszystkim zapobieganie dalszej demoralizacji oraz kształtowanie postaw zgodnych z normami społecznymi i prawnymi. Ich stosowanie wpisuje się w założenia polskiego systemu prawnego, w którym nacisk kładzie się na funkcję wychowawczą i profilaktyczną w reakcji na czyny nieletnich, a nie wyłącznie represyjną. Analiza obejmuje sześć rodzajów środków: pouczenie, zwrócenie uwagi, ostrzeżenie, przywrócenie stanu poprzedniego, zawiadomienie rodziców lub opiekuna, zawiadomienie szkoły. Jest to katalog zamknięty. Efekty wykorzystania nowego uprawnienia przez policjantów zaprezentowano w tabeli nr 2.

Przedstawione dane ilustrują liczbę zastosowanych przez policjantów środków oddziaływania wychowawczego w okresie 2022–2025. Analizując powyższe dane należy stwierdzić, że 2022 r. liczba wszystkich zastosowanych środków wynio-

WYKROCZENIA POPEŁNIONE PRZEZ NIELETNICH							
LATA	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Zakłócenie porządku publicznego	270	216	321	397	536	594	605
Kradzież mienia	4896	2817	4526	7319	10 715	8417	6398
Uszkodzenie mienia	276	199	236	240	290	443	353
Niszczenie urządzeń użytku publicznego	13	6	13	33	216	251	224

Tabela 1. Wykroczenia popełnione przez nieletnich w latach 2019–2025

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Biuro Prewencji Komendy Głównej Policji, Informacja dotycząca ujawnionej przez Policję skali zagrożenia przestępczością nieletnich w Polsce w latach 2019–2025.

okres sprawozdawczy	Ilość zastosowanych środków oddziaływania wychowawczego z podziałem na ich rodzaje					
	pouczenie	zwrócenie uwagi	ostrzeżenie	przywrócenie stanu poprzedniego	zawiadomienie rodziców albo opiekuna nieletniego	zawiadomienie szkoły, do której nieletni uczęszcza
2022	2465	262	147	45	822	76
2023	8208	1103	419	167	2707	295
2024	7713	1382	457	177	2330	228
2025	8208	1844	521	129	2021	265

Tabela 2. Zastosowanie środków oddziaływania wychowawczego przez Policję w latach 2022–2025

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Biuro Prewencji Komendy Głównej Policji, Informacja dotycząca ujawnionej przez Policję skali zagrożenia przestępczością nieletnich w Polsce w latach 2022–2025.

sła 3817, co stanowiło najniższy poziom w analizowanym okresie. Jest to związane z okresem obowiązywania ustawy, tj. od 1 września do 31 grudnia 2022 r. Najczęściej stosowanym w tym czasie środkiem oddziaływania wychowawczego było pouczenie — 64,6%, zawiadomienie rodziców lub opiekuna nastąpiło w 21,5%. Trzecim zastosowanym środkiem było zwrócenie uwagi — 6,9%. W 2023 r. odnotowano wzrost zastosowanych środków oddziaływania wychowawczego do poziomu 12 899, a w kolejnych latach liczba ta utrzymywała się na zbliżonym poziomie — 12 287 w 2024 r. oraz 12 998 w 2025 r.

Najczęściej stosowanym środkiem oddziaływania wychowawczego w analizowanym okresie było pouczenie (2022 r. — 2465; 2023 r. — 8208; 2024 r. — 7713; 2025 r. — 8208). Między rokiem 2022 a 2023 odnotowano ponad trzykrotny wzrost liczby zastosowań tego środka, co wskazuje na wyraźną intensyfikację reakcji o charakterze prewencyjno-edukacyjnym. W latach 2024–2025 liczba pouczeń utrzymywała się na stabilnie wysokim poziomie, co może świadczyć o utrwaleniu się tej formy oddziaływania jako podstawowego narzędzia reagowania policjantów na popełnianie wykroczeń przez nieletnich. Zbliżoną tendencję wzrostową obserwuje się w odniesieniu do zwrócenia uwagi oraz ostrzeżenia. W obu przypadkach widoczny jest systematyczny, coroczny wzrost liczby zastosowań tych środków oddziaływania wychowawczego. Dynamika ta sugeruje nie tylko wzrost liczby sytuacji wymagających interwencji, lecz także większą konsekwencję w stosowaniu tych środków przez policjantów. W przypadku środka polegającego na przywróceniu stanu poprzedniego największy wzrost odnotowano w 2023 r. (wzrost niemal czterokrotny względem 2022 r.). W kolejnych latach

liczba ta utrzymywała się na zbliżonym poziomie, przy czym w 2025 r. nastąpił niewielki spadek. Istotny wzrost w latach 2023–2025 odnotowano również w zakresie zawiadomienia rodziców lub opiekunów prawnych (z 822 przypadków w 2022 r. do 2021 w 2025 r.). Chociaż w ostatnim analizowanym roku zaobserwowano również nieznaczny spadek w stosunku do lat poprzednich. Podobnie liczba zawiadomień kierowanych do szkoły wzrosła wyraźnie w 2023 r., natomiast w latach 2024–2025 utrzymywała się na względnie stabilnym poziomie. Może to świadczyć o selektywnym stosowaniu tego środka, zależnym od charakteru czynu karalnego oraz jego związku ze środowiskiem szkolnym.

Efekty stosowania nowego uprawnienia przez policjantów poszczególnych garnizonów zaprezentowano w tabeli nr 3. Z uwagi na dostępność danych, analizie poddano okres trzech lat tj. 2023–2025.

Przedstawione dane, obejmujące działania wszystkich komend wojewódzkich Policji (dalej jako: KWP) oraz Komendy Stołecznej Policji (dalej jako: KSP), pozwalają na przeprowadzenie analizy pod kątem rozmiarów, struktury oraz zróżnicowania regionalnego zastosowanych środków oddziaływania wychowawczego wobec nieletnich.

W latach 2023–2025 łącznie zastosowano 38 428 środków oddziaływania wychowawczego. Najczęściej stosowanym środkiem było pouczenie — 24 129 przypadków, co stanowi blisko 63% wszystkich reakcji. Drugim pod względem liczby najczęściej udzielanym środkiem było zawiadomienie rodziców lub opiekuna nieletniego (7312 przypadków, około 19%). Kolejne to: zwrócenie uwagi (4329), ostrzeżenie (1397), zawiadomienie szkoły (788) oraz przywrócenie stanu poprzedniego (473).

KWP	Zastosowane środki oddziaływania wychowawczego przez Policję w latach 2023-2025					
	pouczenie	zwrócenie uwagi	ostrzeżenie	przywrócenie stanu poprzedniego	zawiadomienie rodziców albo opiekuna nieletniego	zawiadomienie szkoły, do której nieletni uczęszcza
KWP Białystok	2197	258	24	112	223	18
KWP Bydgoszcz	1712	121	42	8	292	12
KWP Gdańsk	2256	244	40	26	283	55
KWP Gorzów Wlkp.	524	33	16	3	225	41
KWP Katowice	1706	358	47	53	868	72
KWP Kielce	1019	250	31	5	114	5
KWP Kraków	1824	226	59	13	183	4
KWP Lublin	450	142	22	3	416	7
KWP Łódź	2772	914	505	136	960	312
KWP Olsztyn	732	77	82	7	432	15
KWP Opole	280	57	57	5	201	9
KWP Poznań	2360	466	53	18	503	47
KWP Radom	1865	519	154	48	454	50
KWP Rzeszów	663	171	69	1	376	11
KWP Szczecin	712	110	55	19	624	76
KSP	1703	72	15	6	637	9
KWP Wrocław	1354	311	126	10	511	45
Ogółem	24 129	4 329	1 397	473	7312	788

Tabela 3. Zastosowane środki oddziaływania wychowawczego przez Policję w latach 2023–2025

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Biuro Prewencji Komendy Głównej Policji, *Informacja dotycząca ujawnionej przez Policję skali zagrożenia przestępczością nieletnich w Polsce w latach 2023–2025*, niepubl.

Struktura ta jednoznacznie wskazuje, że działania Policji wobec nieletnich mają przede wszystkim charakter wychowawczy i prewencyjny. Dominacja pouczeń i zwrócen uwagi świadczy o preferowaniu środków najmniej dolegliwych, pozwalających na szybką reakcję bez konieczności angażowania dalszych instytucji czy uruchamiania bardziej sformalizowanych procedur. Takie podejście wpisuje się w założenie, że w przypadku nieletnich szczególnie istotne jest oddziaływanie edukacyjne, a nie represyjne.

Analiza danych w ujęciu regionalnym ukazuje jednak znaczące różnice pomiędzy poszczególnymi komendami wojewódzkimi. Największą łączną liczbę zastosowanych środków odnotowano w KWP w Łodzi (5599), a następnie w KWP w Poznaniu (3447), KWP w Katowicach (3104), KWP w Radomiu (3090) oraz KWP w Gdańsku (2904). Najniższe wartości wystąpiły w KWP w Opolu (609), KWP w Gorzowie Wielkopolskim (842) oraz KWP w Lublinie (1040). Zróżnicowanie to można częściowo tłumaczyć wielkością województw, liczbą mieszkańców oraz stopniem urbanizacji. Większe aglomeracje generują więcej interwencji z udziałem nieletnich, co przekłada się na wyższą liczbę zastosowanych środków. Jednak sama liczba zdarzeń nie wyjaśnia w pełni różnic w strukturze stosowanych działań.

Na szczególną uwagę zasługuje KWP w Łodzi, która osiąga najwyższe wartości w większości zastosowanych przez policjantów środków, w tym zdecydowanie najwyższą liczbę zawiadomień szkoły (312). Może to świadczyć o rozwiniętej współpracy Policji z placówkami oświatowymi i częstszym włączaniu szkoły w proces oddziaływania wychowawczego. Z kolei w KWP w Lublinie liczba zawiadomień rodziców (416) jest niemal równa liczbie pouczeń (450), co może sugerować bardziej formalne podejście do spraw nieletnich i częstsze angażowanie opiekunów w proces reagowania. Wysoką liczbę zawiadomień rodziców odnotowano również w KWP w Katowicach (868) oraz w Komendzie Stołecznej Policji (637), co może być związane ze specyfiką dużych obszarów miejskich i większą skalą problemów wychowawczych.

Analizując rodzaj stosowanych środków, można wyróżnić trzy podstawowe poziomy oddziaływania. Pierwszy to środki bezpośrednie wobec nieletniego — pouczenie, zwrócenie uwagi oraz ostrzeżenie — które łącznie stanowią ponad 77% wszystkich zastosowanych środków. Drugi poziom obejmuje środki angażujące środowisko wychowawcze, czyli zawiadomienie rodziców oraz szkoły — około 21% przypadków. Trzeci poziom to działania o charakterze naprawczym, takie jak przywrócenie stanu poprzedniego, które mają marginalny udział (1,2%).

Takie proporcje wskazują, że Policja w zdecydowanej większości przypadków reaguje w sposób możliwie najmniej ingerujący, traktując zdarzenia z udziałem nieletnich jako sytuacje wymagające przede wszystkim rozmowy, ostrzeżenia czy uświadomienia konsekwencji. Rzadkie stosowanie środków naprawczych może wynikać z charakteru zdarzeń, ponieważ prawdopodobnie wiele z nich nie wiąże się z powstaniem szkody materialnej lub jej naprawienie następuje w innej formie proceduralnej.

Podsumowując, analiza danych z lat 2023–2025 prowadzi do kilku kluczowych wniosków. Po pierwsze, model reagowania Policji wobec nieletnich ma wyraźnie wychowawczy i prewencyjny charakter. Po drugie, istnieją istotne różnice regionalne zarówno w liczbie, jak i w strukturze stosowanych środków,

co może wynikać z uwarunkowań demograficznych, społecznych oraz lokalnej praktyki działania. Po trzecie, stosunkowo niewielki udział zawiadomień szkół sugeruje, że potencjał współpracy instytucjonalnej w tym zakresie mógłby zostać w niektórych regionach szerzej wykorzystany. Przedstawione dane pokazują, że Policja w analizowanym okresie konsekwentnie realizowała funkcję profilaktyczną wobec nieletnich, dążąc do minimalizacji negatywnych skutków ich zachowań poprzez środki o charakterze edukacyjnym i naprawczym, a nie represyjnym.

Stwierdzić należy, że policjanci bardzo chętnie wykorzystują uprawnienie wynikające z art. 4 ust. 5 u.w.r.n. Przeprowadzona analiza wskazuje na wyraźną intensyfikację stosowania środków oddziaływania wychowawczego po 2022 r., szczególnie pouczenia. Potwierdza to cel wprowadzenia powyższego uprawnienia tj. reakcję ukierunkowaną przede wszystkim na oddziaływanie wychowawcze, a nie represyjne.

Zakończenie

Analiza danych pozwala wnioskować, że zaimplementowane w nowej ustawie rozwiązania nie przełożyły się znacząco na dynamikę i ilość czynów karalnych (wykroczeń) dokonywanych przez nieletnich. Jest to jednak, z uwagi na dostępność ograniczonych danych (tylko cztery kategorie wykroczeń), jedynie częściowe ujęcie, które nie obrazuje całości i ogranicza możliwości wyciągania daleko idących wniosków statystycznych.

Na uwagę zasługuje jednak wysoki poziom stosowanych środków oddziaływania wychowawczego przez policjantów. Może to świadczyć o zwiększonej intensywności działań prewencyjnych, zmianach proceduralnych lub przesunięciu akcentu z reakcji represyjnej na działania wychowawcze.

Pomimo, iż nie odnotowano znaczącego wzrostu liczby wykroczeń przez nieletnich w ostatnich latach, to skala zachowań kwalifikowanych jako czyny o charakterze wykroczeniowym nadal stanowi wyzwanie. Wprowadzenie art. 4 § 5 u.w.r.n. wzmocniło rolę Policji jako pierwszej instytucji podejmującej działania o charakterze wychowawczym. Skuteczność tego rozwiązania zależy od jego konsekwentnego i właściwego stosowania, tak aby drobne incydenty były rozwiązywane na wczesnym etapie i w sposób konstruktywny. Prawidłowe wdrażanie tych środków może zapobiegać eskalacji zachowań do poważniejszej przestępczości oraz ograniczać potrzebę długotrwałej interwencji sądowej.

Należy dążyć do ciągłego monitorowania sytuacji nieletnich i dostosowywania prawa do wyzwań, jakie przynosi codzienność. Nadrzędnym celem ustawodawcy winno być niewątpliwie stworzenie warunków do skutecznych działań resocjalizacyjnych umożliwiających prawidłowe funkcjonowanie jednostki⁴². Poza tym ważne jest rozpowszechnienie wiedzy na temat nowych zasad postępowania z nieletnimi w celu podnoszenia świadomości prawnej społeczeństwa, zwłaszcza pedagogów, nauczycieli, rodziców, gdyż to oni mają obowiązek edukowania w tej materii dzieci i młodzieży, bowiem w przeciwnym wypadku prawo nie wypełnia swojej funkcji prewencyjnej⁴³.

⁴² M. Noszczyk-Bernasiewicz, *Demoralizacja...*, wyd. cyt., s. 70.

⁴³ I. Mudrecka, *Ustawa...*, wyd. cyt., s. 189.

Bibliografia

- Biuro Prewencji Komendy Głównej Policji, *Informacja dotycząca ujawnionej przez Policję skali zagrożenia przestępczością nieletnich w Polsce w latach 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025*, niepubl.
- Grabarczyk G., *Odpowiedzialność nieletnich w polskim prawie karnym*, „Studia z Zakresu Nauk Prawnoustrojowych” 2008, t. 1, nr 1.
- Klonowska I. Walancik M., *Nieletni-młodzi przestępcy czy zagubione dzieci? Sytuacja prawna w Polsce w świetle obowiązujących unormowań*, ‘Journal of Modern Science’ 2024, t. 4, nr 58.
- Konarska-Wrzosek V. [w:] Górecki P., Kobes P. (red.), Konarska-Wrzosek V. (red.), *Wspieranie i resocjalizacja nieletnich. Komentarz*, red., Warszawa 2023.
- Mudrecka I., *Ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich z perspektywy współczesnych trendów w postępowaniu z nieletnimi*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny” 2024, t. 43, nr 1.
- Noszyk-Bernasiewicz M., *Demoralizacja i czyny karalne wśród nieletnich—dynamika i rozmiary „Resocjalizacja Polska” 2016*, 11.1.
- Sejm Rzeczypospolitej Polskiej IX kadencji, *Rządowy projekt ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich*, druk sejmowy Nr 2183.
- Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (tekst jedn. Dz.U. z 2025 r., poz. 734).
- Ustawa z dnia z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 969).
- Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy (tekst jedn. Dz.U. 2025 r., poz. 633).
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. (Dz.U. z 2025 r., poz. 860).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (tekst jedn. Dz.U. z 2026 r. poz. 163).